

MALAGIM EVER ANG GABI

Paul Cyrion M. Baltazar

Malalim na ang gabi nang makarating si Charina sa paradahan ng mga motor sa bukana ng Road 48. Tulad ng inasahan niya, wala na ang mga traysikel at habal-habal na pumipila roon para mag-abang ng pasahero. Tanging ang barker na si Mang Ambo na lang ang nasa shed, nakahiga sa banig at mahimbing na natutulog sa ilalim ng chalkboard kung saan nakapaskil ang ilang mga pahayag at paalala. Sa isang sulok ng board, sa tabi ng listahan ng mga opisyal ng toda ng mga namamasada, may isang malaking piraso ng biyak na salamin. Nanalamin muna dito si Charina habang pinagpapasiyahan kung papaano siya uuwi.

Kaninang umaga lang niya sinubukan ang make-up na gamit niya. Koreano ang tatak nito at mukhang totoo naman ang pinagmamayabang na pagiging long-lasting, sweat-proof, at smudge-proof ang mga produkto nila. Bagong istilo din ng pagko-contour ang ginawa niya. Ginaya niya ito sa isang tutorial sa YouTube. Mabisa naman; naitago nito ang mga dapat itago at naging pansinin ang dapat mapansin. Maganda rin ang bagong hairstyle niya. Pinaliit nito ang kaniyang mukha. Ipinilantik niya ang kaniyang buhok sa kaliwa gaya ng mga modelo ng shampoo sa telebisyon. Maganda rin ang itsura. Ipinilantik niya ito sa kanan. Maganda pa rin.

Habang inaayos ni Charina pabalik sa dating itsura ang kaniyang buhok, napagpasyahan niyang maglakad na lang pauwi. Tama. Kawawa naman si Mang Ambo kung gigisingin niya pa para lang magpatext o tawag ng sundo kahit 'yun naman talaga ang trabaho ng matanda. Para exercise niya na rin. Tatal, kailangan niya na talagang magpapayat. Tinignan niya ang kaniyang katawan sa salamin. Ayus lang naman na tumaba ang dibdib niya—pandagdag cleavage din 'yun—pero bilog na bilog na ang kaniyang mga braso't hita, halos 'di na makita ang kaniyang jawline, at kaunti na lang talaga

at hindi na maitatago kahit pa ng pinakamatibay niyang corset ang kaniyang tiyan. Palibhasa, ang dalas kasi magyaya ng inuman ng mga kabarkada niya sa baryo. Ayan at nagka-beer belly na siya.

Nagpalipas siya ng ilan pang mga sandaling nakatingin lang sa salamin na tila may malalim na iniisip. Maya-maya rin, huminga si Charina nang napakalalim, tumayo nang tuwid, at saka hinila mula sa ulo ang suot na peluka. Mabilis niya itong hinablot na para bang nagtatanggal siya ng band-aid at umiiwas sa sakit, pero maingat niya naman itong itinabi sa loob ng napakalaki niyang tote bag. Hinubad niya rin ang kaniyang stilettos at ipinasok ang mga ito sa bag. Matapos ay naglabas siya ng tsinelas at agad isinuot ang mga ito. Sinuot niya rin ang lagi niyang baong sweatshirt para maitago ang masikip at pink na pink niyang blusa na off-the-shoulder pa. Paalis na sana ng waiting shed si Charina, handa na ang wet wipes na gagamitin sa pagtanggap ng kolorete sa mukha, nang magising si Mang Ambo.

“Chacha?” tanong ng matanda na antok na antok pa ang boses, “Ikaw ba ‘yan?”

“Nong,” sagot ni Charina, “Magandang gabi po.”

“Magandang gabi, ‘day,” bati rin nito, “Anong oras na a. Teka, tatawagan ko si Lando para sunduin ka.”

“Ay ‘wag na po,” sabi ni Charina, “Lasing na malamang yun. Maglalakad na lang po ako. Sayang din ang load niyo.”

“Sigurado ka? Alam mo na naman ang bali-balita ngayon sa baryo di ba?”

“Opo.” Naikuwento ito ni Dodong Bayot kay Chacha. Limang tao na pala ang natagpuang patay sa may kanila sa loob lang ng iilang buwan. Lahat warak o ‘di kaya’y putol-putol ang katawan, mukhang pinagkakakain daw. Buti na lang at pawang mga bisita o ‘di kaya’y mga napadaan lang sa lugar nila ang mga namatay. S’yempre, aswang agad ang hinala ng mga taong-bayan.

“Pero naman, ‘nong,” patuloy ni Cha habang nagpupumilit na hindi magtunog-nangungutya para hindi magdamdam ang matanda, “Dati pa ho namang may balitang aswang sa ‘tin at dati nang laging may namamatay. Papaanong hindi e ang lapit natin sa gubat? Maraming umaaligid na mga hayop, mga rebelde’t mga kawatan. Malamang ho, baboy-ramo lang ulit ang may gawa niyan o ‘di kaya’y mga asong ulol.”

“Mas mabuti na ‘yung nag-iingat, ‘day. Gabing-gabi na,” pangungulit ni Mang Ambo, “at wala namang bawas ang tawag sa load ko, naka-promo ako.”

“Wag na po ‘nong. Bet ko po talagang maglakad.” Totoo naman. Bagamat pagod sa kakaayos ng buhok at make-up ng mga modelo sa naganap na munting fashion show sa bayan, gusto pa rin talaga ni Charinang maglakad. Maliwanag at bilog na bilog ang buwan. Malamig at mahalimuyak ang hangin, presko’t amoy bukid. At dahil wala nang dumadaang sasakyan, tahimik at hindi maalikabok ang paligid. Kung magpapasundo siya sa motor, masasayang lang ang ganda ng gabi. Kailangang i-appreciate.

“O sige, ikaw bahala, pero sandali,” sabi ni Mang Ambo. May kinuha siya sa bayong na nasa tabi ng banig niya at iniabot ito kay Chacha, “Dalhin mo ‘to.”

Lumapit si Chacha. Nakita niya ang binibigay ng matanda. Isang napakalaking bawang.

“Ano naman po’ng gagawin ko diyan?” tanong ni Cha, bagamat kinuha niya ang bawang.

“Gamitin mong panggisa,” sagot ni Mang Ambo at sabay silang nagtawan. “Sabi naman sa ‘yo,” patuloy ng matanda, “mabuti na ang maingat.”

“Ganern?” tanging sagot ni Cha na hindi mapigilang mapangiti. Na-touch ang bakla.

“Tatanggalin mo pa ba ‘yang make-up mo?” tanong bigla ng matanda.

“Kelangan po e. Alam niyo naman si Tatay. Lagot ako ‘pag nakita ako nun.”

“Sus, hindi ka na naman nakatira sa bahay niya. Isa pa, tulog na malamang ‘yun.”

“E baka ho may ibang makakita. May magsumbong.”

“Ikaw. Sayang naman,” sabi ni Mang Ambo, “magaling ang pagkagawa mo ha. Maganda itsura mo ngayon.” Na-touch ulit si Charina.

“Puwede ka nang manloko ng lasing,” dagdag pa ng matanda. Hindi na na-touch si Charina.

“Salamat po,” sagot ni Charina, at dahil hindi niya na alam kung ano pang sasabihin, nagpaalam na lang siya at dahil magaan ang loob niya sa matanda, sinamahan niya na rin ng “Good night at sweet dreams po.”

“Sige, ‘day. Bantay sa daan ha,” sagot ni Mang Ambo bago humiga ulit sa banig at bumalik sa pagtulog.

Sinimulan ni Charinang tahakin ang Road 48 dala-dala ang bawang sa kaniyang bulsa at feel na feel ang pagtawag ni Mang Ambo sa kaniya ng “inday.” Sabagay, mabait naman talaga sa mga bakla si Mang Ambo. Laging nangangamusta, nakikipagkuwentuhan, nakikipagbiruan, at magalang. Tinutulungan sila nitong magbuhat ng gamit, tinatawagan agad ng sundo, pinapayungan sila o nagpapahiram ng payong tuwing umuulan at kung ano-ano pa—parang babae ang pakikitungo sa kanila. Minsan, hindi na malaman ni Charina kung maiinsulto ba siya o matutuwa.

Ang kuwento-kuwento sa baryo, may pamangkin daw dati si Mang Ambo na bakla. Kinupkop nila ng asawa niya ang bata dahil ulila ito sa magulang. Napamahal na ito sa kanila kaya’t sila na ang nagpalaki at nagpaaral. Mabait naman daw ang pamangkin. Masunurin, marunong magpahalaga at tumanaw ng utang na loob. Nang nagsimula na itong magtrabaho, panay daw ang padala ng suweldo sa tiyuhin at tiya. ‘Yun nga lang, wala pang isang taon mula nang makalipat sa siyudad, namatay daw ito. Napaengkwentro, napagtripan ng mga lasing. Ilang taon ding nagluksa si Mang Ambo, at linggo-linggo pa rin daw itong bumibisita sa puntod ng pamangkin.

Sumilip pabalik sa waiting shed si Charina habang naglalakad papalayo. Halos hindi niya na makita ang nakahigang hugis ng matanda pero napangiti pa rin siya. Kay sarap namang mahalina nang ganun. Sana naging tiyuhin niya na lang si Mang Ambo. Sus, kung mangangarap na lang din siya e’di todohin niya na: sana naging *tatay* niya na lang si Mang Ambo.

Sumikip ang dibdib ni Charina at hindi lang dahil maliit masyado ang suot niyang blusa. Nanumbalik bigla sa kaniyang alaala, sumalakay na parang super bagyo sa PAR ng kaniyang isipan ang kalupitan ng kaniyang Tatay. Sa isang saglit, naramdaman ulit ni Cha ang bigat ng ilang taong pangungutya, pagmumura, at pambubugbog. Muli niyang nadama ang sakit ng ikahiya at pandirian ng sariling ama.

Naalala niya noong musmos pa lang siya. Noon pa man, mainit na ang dugo ng Tatay sa kaniya. Palibhasa, maaga kasi siyang namulaklak. Batang-bata pa lang siya’y malambot na siyang gumalaw. May kulot na ang boses. May kendeng nang maglakad. Mga batang babae ang gusto niyang laging kasama, at ang mga manika nila ang gusto niyang pinaglalaruan. Mga bagay ito na ikinakainit ng ulo ng kaniyang ama. Lagi siya nitong sinisigawan,

laging binubulyawan habang kung ano-anong depensa at pangangatwiran naman ang ginagawa ng kaniyang nanay. “Pagpasensiyahan mo na ang tatay mo,” ang lagi nitong litanya. Kesyo pagod daw ito sa trabaho, kesyo pinagmalupitan daw ito ni Lola noon, kesyo grabeng hirap daw ang dinaanan nito noong kabataan. Kesyo wala raw silang alam sa mga pinagdadaan ng ama. Pero tuwing nagpapakita siya ng pagmamahal at pagmamalasakit sa ama, parang lalo pa itong nagagalit. Sa wakas, napilitan ang nanay na ipaintindi sa kaniya ang sitwasyon. Galaw binabae raw kasi siya. Kailangan niyang mag-kilos lalaki, dahil kung hindi malalagot daw siya sa Tatay. Nasira ang mundo ng baby bayot. Namulat ang kaniyang mga mata. Mula noon, lumayo na si Cha sa mga kaibigang babae. Natuto siyang magbasketbol, mag-arcade, at makisama sa mga kapwa lalaki. Sa murang edad, natuto na siyang magtago ng tunay niyang pagkatao. Gayunpaman, hindi niya pa rin maiwasang maghangad ng kahit konting tikim man lang ng pagiging mujer.

Kaya naman noong labindalawang taong gulang na siya (labindalawang taon at isa nang ganap na paminta) at napagkakatiwalaan nang magbantay ng bahay mag-isa, minsan niyang sinunggaban ang pagkakataon. Pumasok siya sa kuwarto ng kaniyang mga magulang at kumuha ng damit at make-up mula sa aparador ng ina. Laking malas na lang niya’t maaga umuwi ang kaniyang mga magulang. Nahuli siya ng Tatay na rumarampa sa harap ng salamin, puting-puti ang mukha sa pulbo, may lipstick ang labi, nakabestida, high heels at bra na nilagyan niya pa ng dalawang pomelo. Katakot-takot at bonggang suntok, sipa at pagmumura ang inabot niya noon, at ang pinakamasaklap, itinulak siya palabas ng bahay at pinagsarhan ng pinto. Napilitan siyang maghubad ng pomelo, bra’t bestida, at magtanggap ng makeup sa garahe, sa harap ng mga kapitbahay at kabaryo na nagkumpulan na pala sa tapat ng kanilang bakuran para makiusyoso. Kasama sa kanila ang ilang mga kklase ni Charina. In-out siya ng sarili niyang ama.

Habang tumatanda, unti-unting natutong magrebelde si Cha sa kaniyang ama. Binalikan niya ang mga kaibigang babae at kinaibigan na rin ang mga kilalang bakla sa baryo (No choice din naman siya. Alam na ng mga kklase niyang lalaki na hindi nila siya kabaro). Asal-lalaki pa rin siya sa loob ng bahay, siyempre, dahil ang konting pilantik lang ng kamay ay uppercut agad ang kapalit, pero hindi na siya masyadong nagpigil tuwing nakakasama ang mga kabarkada. Naipagpatuloy niya ito hanggang makapagtapos ng pag-aaral, at kahit noong magsimula na siyang magtrabaho. Pumasok siyang barista sa bayan para hindi masabing pambabae ang trabaho niya pero suma-

sideline naman ng panggugupit at pagme-make-up sa parlor. Sumali-sali rin siya sa mga Miss Gay beauty contests pero sa mga malalayong baranggay lang. Ilang beses siyang nanalo at dahil sa husay niya, ilang beses din siyang kinuha para mag-host ng mga beaucon at kung ano-anong pang mga pagdiriwang.

Nagpatuloy ang lihim na pagdadalaga ni Charina hanggang isang araw, napansin na ito ng kaniyang ama. Masama na ang lagay ng loob ng Tatay noon. Kamamatay lang ng Lola, at bagama't hindi naman talaga malapit ang Tatay sa ina, halata sa itsura't galaw nito ang pagkabalisa. 'Yon lang yata ang pagkakataong nakaramdam ng awa si Cha para sa ama kaya nagpamalas siya ng kaniyang simpatya sa paraang alam niyang hindi ikakagalit ng ama: nagpakabibo siya sa bahay. Pinakintab niya ang mga sapatos nito, nilinis ang kotse, inayos ang gripo, ni-repair ang screen sa pinto, at kung ano-ano pang mga gawain na responsibilidad dapat ng Tatay ang inatupag niya, sa paniniwalang "Love wins in the end." Pero dahil abala sa pagpapaka-Mother-Teresa si Cha, naging pabaya siya. Naiwan niyang nakabukas ang kaniyang cellphone sa hapag-kainan at nabasa ng Tatay ang mga text niya sa isang kalandiang lalaki. Bonggang bugbog ulit ang sinapit ni Cha pero minabuti niyang gamitin ang pagkakataong 'yon para makaalis na sa bahay ng mga magulang. Tutal, ilang mga damit, make-up, at peluka, pati na ang pinakapaborito niyang Diana Ross wig, ang nawala gawa ng kakatago niya ng mga ito sa bahay ng mga kaibigan at katrabaho.

Ilang buwan na rin ang lumipas mula nang kumalas sa kanila si Charina. Sa loob ng panahong 'yon, hindi pa rin nakakausap o nasisilayan man lang ni Charina ang ama. Kahit pa hindi naman siya nagpakalayo. Hindi rin naman puwedeng lumayo, gustuhin man niya. Kulang pa ang ipon niya para makalipat sa siyudad o sa bayan man lang. Ayaw niya ring iwan nang tuluyan ang nanay sa takot na baka ito naman ang pagtuunan ng galit ng ama kaya sa kabilang dulo ng baryo lang siya lumipat, sa isang maliit na kuwarto sa bahay ng kabarkada. Wala namang kaso kay Cha ang kasikipan ng bago niyang tirahan. Ang importantéy hawak niya na ang sarili niyang buhay. Libre na siyang gumalaw ayon sa gusto niya. Puwede na siyang umuwi nang kahit anong oras, makipag-text sa kung sino-sino, at lantarang makisama sa mga kabarkadang baba't bakla.

Pero sa kabila ng lahat ng 'yon, hindi pa rin talaga nawala sa puso ni Charina ang shokot sa ama. Kaya naman kahit madalas na siyang napapainom, maaga pa rin siyang umuuwi. Nakikipaglandian nga siya sa text, pero bihira lang makipag-date. Kasama nga niya lagi ang barkada, pero iniwasan naman

nilang mapadpad malapit sa lumang bahay ni Cha at siyempre, grabe ang pag-iingat niya, kinakatakutan pa rin na malaman ng Tatay na nagdadamit-babae siya't naging trabaho niya pa ito at ang pagpapaganda ng sarili't ibang tao.

Napatigil sa paglalakad si Charina, biglang naalala ang suot na make-up. Napansin niyang tuyo na pala ang hawak-hawak niyang piraso ng Wet Wipes na ipampapahid sana sa mukha. Ipinasok niya ito sa bag at daliang kumuha ulit ng bago. Ipapahid niya na sana ito sa pisngi nang natigilan ulit siya. Hindi na siya nagpatuloy. Sa halip, nilamutak niya ang pampahid at itinabi ulit ito sa loob ng bag.

Napaisip siya. Oo't nag-iipon nga siya para balang araw ay maitakas niya ang nanay sa siyudad, pero kailan niya pa kaya maa-achieve 'yun? Aabutin siya nang maraming taon. Maghihintay rin ba siya nang ganun katagal bago maranasan ang makauwi sa bahay na maganda pa rin ang itsura't pakiramdam? Ganun din ba katagal bago siya makapaglakwatsa na hindi nag-aalalang baka may makapansin sa itsura niya't isumbong siya sa Tatay? Biglang tinanggal ni Charina ang suot na sweatshirt at ipinasok ito sa bag. Kinuha niya ang peluka at isinuot uli ito sa ulo. Iniwan niya sa loob ng bag ang stilettos. Lubak-lubak at mabato ang daan. Keri na ang tsinelas. Saka siya tumungo sa pinakamalapit na gumaganang streetlight at sa ilalim ng manilaw-nilaw at mahinang liwanag nito, inilabas ni Charina ang kanyang cellphone at binuksan ang front-facing camera. Inayos niya ulit ang kaniyang buhok, hinila pababa sa balikat ang blusa at saka nagpose-pose at nagselfie nang ilang beses. Nakakakinis nga ng balat ang yellow light, isip niya habang tinitingnan ang mga kinuhang litrato.

Pagkatapos ay binalik ni Charina ang cellphone sa bulsa at nagsimulang maglakad ulit pauwi. Hindi niya na pinansin ang init at kati ng suot niyang peluka o ang sakit ng paa gawa ng mga bato't graba sa daan. Hindi niya rin pinansin kung gaano kadilim ang paligid. Tila kakaibang lakas ng loob yata ang naramdaman niya. Bahala na kung may magsumbong sa Tatay, alam na naman nitong bakla siya. Ilang taon na nitong alam. E ano ngayon kung malaman din nitong siya pala ang tipo ng baklang mahilig mag-make-up at manamit ng pambabae? Tatal, ayon sa tatay niya, wala naman siyang nagawang tama ever. P'wes, sasagarin na niya ang paggawa ng mali. Alam niyang baka noong gabing 'yun lang din siya magtatapang-tapangan, na baka sa susunod na gabi'y bihis-lalaki na ulit siya pag-uwi, pero kahit sa gabing 'yon man lang, hahayaan niyang lumabas ang tunay na Charina. Kahit

sa gabing'yon man lang, papayagan niya ang sariling magmukhang maganda at maramdamang maganda siya. Papayagan niya naman ang sariling *maging* maganda.

Binilisan niya ang paglalakad, atat na makita ang reaksyon ng mga kaibigan at kabarong gising pa. Magkahalong brisk-walking at pagrampa ang nangyari. Kung may pride flag lang sana siya'y iwinagayway niya na ito. Hindi niya napansin na nawawala-wala ang liwanag ng buwan, na para bang paulit-ulit itong tinatabunan ng napakakapal na ulap. Hindi niya naramdaman ang pabugso-bugsong ihip ng hangin, o ang lumalakas na ingay na parang pumapagaspas na trapal. Hindi niya napansin ang isang malaki, mabilis, at di-mamukhaang anyo na papalapit sa kaniya hanggang nasa tabi niya na ito, at hinampas siya nang napakalakas.

Tumilapon si Charina (nang bonggang-bongga) sa gilid ng daan. Nabigla siya sa nangyari at hindi agad nakatayo. Mula sa kinahihigaan, nakita niya ang umatake sa kaniya. May dalawa itong napakalaking pakpak; sabog ang kulot-kulot na buhok, mahaba ang mga kamay na may mga kukong pagkatulis-tulis at wala itong paa. Wala rin itong tuhod, walang hita, at walang keps. Kalahati lang ang katawan. Manananggal.

Bigla itong lumipad nang napakataas. Nakaramdam ng konting kaginhawaan si Charina. Baka aalis na. Baka naharangan niya lang ang daan nito. Baka nairita lang 'to sa kaka-selfie niya. Nang halos tila umabot na sa buwan ang aswang, tumigil ito sa kakalipad at saka nag-kamikaze dive pababa, pabalik kay Chacha. Bumuwelo lang pala ang pota.

Agad na tumayo si Charina at tumakbo paloob sa isa sa mga rubber tree plantations na nakahilera sa tabi ng Road 48. Mas madilim sa ilalim ng mga puno. Hindi man siya makakakita nang maayos doon, umaasa siyang magagawa niya namang magtago. Naramdaman niya ang ihip ng hangin na gawa ng mga pakpak ng manananggal at parang naramdaman niya na ang mga kuko nito sa kaniyang likod nang maabot niya ang mga puno.

Nanghina si Charina nang makitang hindi pa pala malalaki ang mga punong napuntahan niya pero nagpatuloy pa rin siya sa pagtakbo. Karamihan sa mga puno'y maninipis pa. Narinig niyang binabali ng manananggal ang iilang mga sanga para maabot siya nito. Huminto si Cha. Kailang ma-i-orient niya ang sarili. Nasaan na ba siya? Saan siya pupunta? Tumingin siya sa kaniyang paligid at nakita ang karatulang nakasabit sa isang puno. Nakasulat dito ang petsa kung kailan ito itinanim at ang mga salitang "Property of Lee-Vergara Farms."

Alam niya ang patanimang ito. Minsan may naging jowa ang kaibigan niyang si Dodong Bayot na isang foreman dito. Madalas daw silang nagkikita sa private chapel ng pamilya Lee-Vergara sa may likod ng plantation. Ang mga hayop, sa chapel pa talaga naglandian. Chapel! Ligtas siya sa chapel!

Biglang narinig ni Cha ang isang malakas na KRAK malapit sa kaniya. Pagtingin niya sa pinanggalingan ng tunog ay nakita niya ang manananggal na sumisinghot-singhot sa hangin, hinahanap malamang ang amoy niya. Iilang puno lang ang pagitan nila. Hindi nakalutang ang manananggal. Bagkus, nakatayo ito, nakabalanse sa dulo ng mga nakatiklop na pakpak. Bigla itong tumingin sa direksyon niya. Napatili si Cha pero hindi siya tumakas agad. Naisip niyang hindi makakalipad ang aswang sa dami ng mga puno sa paligid nila. Pero hindi na pala kinailangang lumipad ng manananggal. Ginalaw-galaw nito ang mga nakatiklop nitong pakpak at ginamit sila para makapaglakad na parang sirkerong naka-stilts. Ang chaka ng itsura. Napasigaw ulit si Cha at kumaripas na agad siya ng takbo.

Bagamat kinakalmot at sinusunggaban ng matulis na dila ng aswang, nagpatuloy pa rin sa pagtakbo si Cha. Inisip na lang niya na maililigtas niya pa rin ang sarili basta umabot lang siya sa chapel. Samantala, walang tigil pa rin siyang binabakbakan ng manananggal. Nakaramdam siya ng mahahapding kirot sa kung saan-saang parte ng kaniyang katawan at naamoy niya ang mala-sibuyas na anghit ng aswang.

Saka niya naalala ang bawang ni Mang Ambo. Agad niya itong kinuha sa bulsa. Tumalikod siya't buong lakas na sinubo ang bawang sa bibig ng nakangangang aswang.

Natigilan ang manananggal. Pinilit nitong iluwa ang bawang pero mukhang kumapit ito nang maigi sa kaniyang mga pangil. Umusok ang bibig ng aswang.

"Mabilaukan ka sana, letse!" sigaw ni Cha, sabay sipa sa manananggal bago magpatuloy ng takbo papuntang chapel.

Umabot siya sa chapel pero hindi siya makapasok. Nakakandado pala ang pinto nito. Sinubukan niya ang mga bintana pero sarado rin ang mga ito. Nasa may pinto sa likuran ng chapel si Cha nang abutan siya ng aswang. Paulit-ulit siyang binakbakan nito hanggang napahiga na lang siya, pagod, duguan, at masyado nang mahina para lumaban o tumakas.

Unti-unting nandilim ang paningin ni Charina. May nahawakan siyang parang mga pangil o 'di kaya'y mga higitang kuko. Mayroon ding mainit at malagkit na bagay na suspetsa niya'y lamang-loob pero kung sa kaniya ba ito o sa aswang ay hindi niya malaman. May narinig siyang pumapagaspas at umiigik. May ngumangasab. Ngumunguya.

'Di nagtagal at naramdaman na lang ni Cha na nasa ere na pala siya. Malamang ay ililipat siya ng manananggal sa isang liblib na lugar para doon siya tatapusin. Wala nang takot na naramdaman si Cha. Tinanggap niya na lang ang sitwasyon. Pagod na siyang makipaglaban para sa puwesto niya sa mundo. Tumingala siya para masilayan sa huling pagkakataon ang maliwanag at bilog na buwan.

Ngunit hinarangan ng malulusog at napakalaking dyoga ng manananggal ang view niya. Halos kumawala na ang mga 'to sa blusa ng aswang. Asul ang blusa na may itim na kwelyo. Malinis para sa isang aswang at napakapamilyar. Parang blusa ng mga abay sa simbahan nila. Parang blusa ng kaniyang ina. Tiningnan niya ang dulo ng blusa, ang parteng dapat laging naka-tuck-in sa palda. May nakaburda na isang titik C. "C" for Charlene. Hindi malaki ang boobs ni nanay, isip ni Cha. Bigla niyang hinila ang buhok ng manananggal. Natanggal ito agad.

"Ikaw," sabi ni Cha sa aswang, "ikaw ang kumuha ng Diana Ross wig ko!"

Napatingin ang aswang sa kaniya, dilat na dilat ang mga mata at nakanganga ang bibig.

"Alam ko na ho," patuloy ni Cha, "alam kong kayo 'yan—"

"—ITAAAaaaaayyyyyy!" sigaw ni Cha habang bumabagsak pabalik sa lupa. Nabigla ang aswang sa sinabi ni Cha at nabitawan siya nito. Buti na lang at lumilipad sila noon sa taas ng kakahuyan at napabagal kahit paano ng mga sanga ng puno ang paghulog ng bakla. Gayunpaman, malakas pa rin ang naging pagbagsak niya sa lupa. Agad siyang nilapitan ng manananggal. Nagtiklop ito ng mga pakpak at panay ang galaw papalapit at papalayo sa may uluhan ni Charina. Mukhang hindi nito mapagpasyahan kung ano ang gagawin. Umiiyak ito at panay ang pagtawag sa kaniya at paghingi ng patawad. Dahil sa sakit na nararamdaman, hindi naman makasagot nang matino si Cha pero nakilala niya ang boses ng ama, kahit na parang mas malalim ito at garalgal pakinggan. Ang Tatay nga niya ang aswang.

"Anak," tawag ulit nito, "Charlie, ikaw ba 'yan?"

Pinilit ni Charinang hindi indahin ang sakit. “Tay, ako nga,” sagot niya rin sa wakas.

“Charlie, anak! Salamat buhay ka pa! ‘Wag kang gagalaw. Tatawag ako ng saklolo.”

“Wag na po, ‘Tay,” sabi ni Cha, “samahan niyo na lang ako.” Hindi rin naman siya tatagal. Alam na nilang dalawa ito. Tinabihan nga ng aswang si Charina. Binuksan nito ang mga pakpak at ibinaba ang sarili sa lupa.

“Itay,” tawag ni Cha, “‘Tay, bakit?”

“Hindi kita nakilala, anak. Akala ko babaeng buntis ka—”

“Hindi,” sabad ni Charina, “Beer belly lang ‘to. Kaya ‘to ng Spanx. Spanx...”

“Nagdedeliryo ka na, ‘nak,” sabi ng aswang. Akmang papahirin nito ang noo ng anak nang biglang umiling-iling si Cha.

“Hindi ‘yun ang tanong ko, ‘Tay,” paliwanag ni Charina. “Bakit mo suot ang damit ni Nanay?”

Hindi agad nakasagot ang aswang.

“Para hindi nila ako pagsuspetsahan. Para patuloy nilang isiping babae ang manananggal.”

“Kailan pa?”

“Mula nang mamatay si Inay.”

“Si Lola rin?”

“Oo, ‘nak. Sa kaniya ko minana. Pinasa niya sa ‘kin bago siya namatay.”

Biglang napaiyak ang tatay ni Cha.

“Hindi ko ‘to ginusto, ‘nak. Hindi ako mamamatay-tao. Lumayas ako. Nagkapamilya ako, sinubukan kong mabuhay nang normal. Pero kusang lumipat sa ‘kin ang pagka-aswang nang mamatay si Inay. Hindi ko mapigilan ang gutom—”

“Ako rin, ‘Tay,” sabad ulit ni Cha, “hindi ko ‘to ginusto.”

Alam nilang hindi pagka-aswang ang tinutukoy ni Charina at sa unang pagkakataon sa kanilang tanang buhay, nagkaintindihan ang dalawa.

“Patawarin mo ‘ko, anak.”

“Akalain mo ‘yun, ‘Tay,” wika ni Cha, na hinang-hina na, “Drag queen rin pala kayo.”

“Ha?”

“Wala po,” sabi ni Cha. Iniunat niya ang kaniyang kamay at hinawakan ang dibdib ng kaniyang ama. Matigas ito at napakabilog. Tama ang hinala niya. Nginitian niya ang kaniyang ama bago ito tuluyang nalagutan ng hininga.

Humagulgol ang aswang. Hindi na ito lumayo sa tabi ng anak. Nagpatuloy lang ito sa paghihinaggis. Kinalmots-kalmots nito ang sarili. Pinunit-punit ang suot. Umiyak lang ito nang umiyak hanggang maabutan ng umaga. Nang masakitan ng araw, nagliyab ang manananggal, nasunog, at naging abo.

Si Mang Ambo ang nakatagpo sa bangkay ni Charina. Pauwi na sana siya sa baryo nang makita niyang may manipis na linya ng usok mula sa kakahuyan na sumasayaw-sayaw sa hangin. Nakita niya si Cha na puno ng saksak at hiwa, bukas ang tiyan, at bali-bali ang mga buto. Puro galos din ang mukha nito pero hindi maitatangging maganda pa rin. Sa tabi ng bangkay merong iilang piraso ng asul na tela, may punso ng abo na umuusok at bumabaga-baga pa habang unti-unting kinakalat ng hangin, at pinakanakapagtataka, may sunog at punit-punit na bra na pinatungan ng dalawang malaking pomelo.

Lumipas din ang panahon. Nailibing na at pinagluksaan din ng mga kamag-anak at kaibigan si Charina. Hindi na nahanap ang ama nito at ipinalagay na lang ng lahat na pinatay rin ito ng kung sino o ano mang pumaslang sa kaniyang anak. Linggo-linggo pa ring bumibisita sa puntod ng kaniyang pamangkin si Mang Ambo, pero ngayon kasama niya na madalas ang nanay ni Charina na si Charlene. Labis pa rin ang lungkot at hinaggis nito. Paulit-ulit lang ang sinasabi nito sa puntod ng anak. Humihingi ito ng patawad. Nagkulang daw siya sa kaniyang pamilya. Kesyo dapat daw ipinaglaban niya pa ang kaniyang anak at hindi kinampihan ang asawa. Kesyo dapat pinilit niya ang asawang buksan ang puso’t isipan sa kabaklaan. Kesyo dapat hiniwalayan na lang niya ang asawa at dinala ang anak sa bayan. Tumatango-tango na lang si Mang Ambo. Alam niyang walang magagawa ang pagsisi ni Charlene para sa yumao nitong pamilya. Huli na ang lahat. Wala na ang kaniyang asawa at natsugi na si Chacha.